

نقش کنکور آزمایشی در موفقیت دانش‌آموزان در کنکور سراسری

سمانه السادات حیدریه زاده^۱، مهدی باغستانی^۲

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه یزد (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد مدیریت صنعتی، دانشگاه علم و هنر یزد

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش کنکور آزمایشی در موفقیت دانش‌آموزان در کنکور سراسری در استان یزد انجام شد. این پژوهش از نوع توصیفی و پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان سال چهارم متوسطه استان یزد و همه دبیران این مقطع تحصیلی در سال ۹۰-۱۳۸۹ بود؛ از این بین با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و طبقه‌ای تناسبی ۳۹۲ دانش‌آموز و با استفاده از روش تصادفی ساده ۱۳۵ دبیر انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته رضایت از کنکور آزمایشی و داده‌های مکتوب آموزش و پرورش در رابطه با کنکور آزمایشی دانش‌آموزان سال چهارم متوسطه سال ۹۰-۱۳۸۹ و نتایج کنکور آن‌ها در سال مذکور استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد بین نتایج کنکور آزمایشی و کنکور سراسری (درصد پاسخگویی به دروس و رتبه کنکور) در هر سه رشته ریاضی-فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نیز نشان داد هم دانش‌آموزان و هم دبیران از کنکور آزمایشی رضایت دارند.

واژه‌های کلیدی: کنکور آزمایشی، کنکور سراسری، موفقیت دانش‌آموزان.

مقدمه

فعالیت‌های آموزشی هر کشور را می‌توان سرمایه‌گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانست. هدف اصلی این سرمایه‌گذاری توسعه نیروی انسانی است. به عبارت دیگر هدف فعالیت‌های آموزشی رشد آگاهی و توانایی‌های بالقوه انسان است. علاوه بر آن به طور کلی آموزش وسیله‌ای برای شناسایی مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و پی بردن به راه‌حل‌های مناسب برای آنها است [۱]. جریان یاددهی و یادگیری جایگاه ویژه‌ای در آموزش و پرورش دارد که به سبب حصول این جریان تغییراتی در رفتار، دانش و بینش شاگردان حاصل می‌شود. سنخ و اندازه‌گیری این تغییرات توسط ارزشیابی آموزشی انجام می‌شود. ارزشیابی آموزشی ابزاری برای تعیین میزان تغییرات رفتاری در دانش و بینش فراگیران است، یا به بیان ساده‌تر مقصود ارزشیابی آن است که در یابیم ابتدا کجا بوده‌ایم، مطلوب ما چیست؟ و در این راه تا کجا پیش رفته‌ایم؟ بنابراین فرایند ارزشیابی تنها امری ساده نیست، بلکه اهمیت آن بیشتر از لحاظ آموزش است که به یادگیرندگان کمک می‌کند تا بدانند به هدف‌های خود رسیده‌اند یا نه. نتیجه آن است که در هر مورد باید هدف‌ها کاملاً مشخص شود تا میزان پیشرفت در جهت نیل به همین هدف‌ها تعیین گردد و بتوان دلایل پیشرفت یا عدم پیشرفت برنامه را درک کرد و اقدامات اصلاحی را انجام داد [۱].

کنکور سراسری به عنوان واقعیتی در ساختار آموزشی جامعه وجود دارد که به صورت آزمون‌های چند گزینه‌ای در سراسر کشور برگزار می‌شود. که هدف برخی از ارزشیابی‌های انجام شده موفقیت دانش‌آموزان در کنکور سراسری است. که در این پژوهش به بررسی نقش کنکورآزمایشی که توسط آموزش و پرورش استان یزد برگزار می‌شود در موفقیت دانش‌آموزان در کنکور سراسری پرداخته می‌شود.

برای ورود به تحصیلات دانشگاهی در خیلی از کشورهای دنیا گذاردن امتحانات ورودی ضروری است که در این حالت رقابت‌ها و فشارها شدید است و نظام آموزش دانشگاهی کسانی را که نتوانند در این مسابقه پیروز شوند کنار می‌گذارد. در جامعه ما افزایش روزافزون متقاضیان ورود به دانشگاه، محدود بودن ظرفیت دانشگاه‌ها و بالا بودن هزینه این نوع آموزش‌ها، این امکان را به سیستم پذیرش دانشگاهی می‌دهد که از بین داوطلبان متعدد به گزینش بپردازد و بر این اساس، کنکور به عنوان یک آزمون سراسری به گزینش دانشجویان برای موسسات آموزش عالی می‌پردازد [۲]. تحصیلات زیر بنای اصلی کارآموزی حرفه‌ای در جهان مدرن و در نتیجه موتور اولیه تحرک اجتماعی است. در نتیجه کنکور سراسری در جامعه‌ی ما به یک پدیده اجتماعی تبدیل شده است که بر نظام آموزش عمومی و متوسطه و همچنین شرایط روانی، اقتصادی و آموزشی خانواده‌ها به شدت تأثیر می‌گذارد. به صورتی که امروزه در دبیرستان‌ها آموزه‌ها و آزمون‌هایی مورد توجه است که کاربرد بسیاری از آن‌ها نمره‌آوری در کنکور سراسری است [۳].

بازخورد، به معنی بازگشت دادن اثرات اعمال توسط محیط یا دیگران به فاعل عمل است. در محیط‌های آموزشی بازخورد حاصل از ارزشیابی تحصیلی نقش بسیار مهمی در ارتقای سطح کیفی و کمی یادگیری دانش‌آموزان ایفا می‌کند [۴]. به ارزشیابی همواره به نحو انفکاک ناپذیری در کنار تدریس و یادگیری توجه شده است به همین دلیل برخی از صاحب نظران عرصه برنامه‌ریزی درسی را با گستره‌ای وسیع‌تر از مفهوم محدود آن در نظر گرفته‌اند به گونه‌ای که ارزشیابی در دامنه آن قرار می‌گیرد. استفاده از نتایج ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان، نه تنها برای قضاوت درباره عملکرد یادگیرندگان بلکه برای داوری درباره اثربخشی کیفیت آموزش و روش‌ها و مواد آموزشی نیز مفید است [۵].

در همین راستا برای آمادگی بیشتر دانش‌آموزان در کنکور سراسری، آزمون میزان‌شده‌ای (کنکور آزمایشی) توسط آموزش و پرورش استان یزد بین دانش‌آموزان سال چهارم دبیرستان استان برگزار می‌شود. ضرورت انجام این پژوهش از جنبه‌هایی مورد توجه قرار گرفته که در ذیل به آن اشاره می‌شود:

با توجه به اهمیتی که کنکور سراسری برای دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان دارد، دانش‌آموزان برای آمادگی بیشتر در کنکورآزمایشی شرکت می‌کنند و برنامه‌های خود را نسبت به آن تنظیم می‌کنند. بدیهی است که اندازه‌گیری صحیح پایه و اساس ارزشیابی درست را تشکیل می‌دهد. مهمترین وسیله اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی آزمون است، دقت در ساخت آزمون

به افزایش اعتبار ارزشیابی منجر می‌شود [۶]. در نتیجه باید بررسی کرد کنکور آزمایشی ارزشیابی مناسبی برای بررسی نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان است و نقاط ضعف و قوت واقعی دانش‌آموزان را برای خانواده‌ها، مدیران، مشاوران و معلمان مشخص می‌کند تا به وسیله آن بتوانند برنامه‌ریزی درسی خود را اصلاح کنند؟

برای طراحی سوالات و برگزاری آزمون قسمتی از منابع مالی جامعه و خانواده‌های دانش‌آموزان هزینه می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت نتایج این پژوهش به نفع تمامی افراد درگیر در آموزش و پرورش است زیرا: اداره آموزش و پرورش می‌تواند در صورت بازدهی نداشتن، کنکور آزمایشی را برگزار نکند یا در رفع نواقص و بهبود آن گام بردارد. اگر آزمون مناسب نباشد و حذف شود دانش‌آموزان می‌توانند برنامه‌ریزی درسی خود را بر مبنای آزمون‌های دیگر موسسات قرار دهند ولی اگر آزمون در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان موثر باشد و فقط نیاز به بازنگری داشته باشد دانش‌آموزان می‌توانند برنامه خود را بر مبنای کنکور آزمایشی قرار داده و در آزمون‌های دیگر موسسات شرکت نکنند. همین طور اگر سوالات به صورت استاندارد طراحی شوند دانش‌آموزان می‌توانند جایگاه واقعی خود را در استان دریابند. معلمان می‌توانند در صورت استاندارد طراحی شدن سوالات با بررسی کارنامه دانش‌آموزان نقطه قوت و ضعف دانش‌آموزان هر کلاس را تحلیل کرده و همین طور بازخوردی از کار خود نیز داشته باشند.

در این راستا تحقیقات اندکی انجام شده است از جمله: هرمزی (۱۳۷۳) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل موثر بر افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور، آورده است که دانشجویان ناموفق دانشجویانی هستند که در مقایسه با دانشجویان موفق نمره‌های آزمون ورودی و معدل دیپلم آنان ضعیف است و سابقه تجدیدی و مردودی در تحصیلات دبیرستانی دارند [۷]. بختیار پور (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های اهواز بر اساس بهره‌های هوشی، سوابق تحصیلی و متغیرهای جمعیت‌شناختی نشان داد که متغیرهای معدل دیپلم و رتبه در کنکور ورودی دانشگاه به ترتیب بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های معنادار برای معدل دانشگاه بودند ولی متغیرهای جنسیت، بومی/غیر بومی بودن، وضعیت تاهل، خوابگاهی / غیر خوابگاهی بودن، وضعیت اشتغال، میزان درآمد در ماه و بهره‌های هوشی با معدل دانشجویان رابطه معنی‌داری را نشان ندادند [۸].

حال مساله این است که با توجه به اهمیت ارزشیابی در جریان یادگیری و یاددهی که همگی هدفشان موفقیت در کنکور سراسری است آیا برگزاری کنکور آزمایشی با توجه به اینکه قسمتی از منابع انسانی و مالی جامعه را طلب می‌کند در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان سال چهارم متوسطه و قبولی آن‌ها در کنکور سراسری تاثیر دارد؟

روش

پژوهش حاضر یک تحقیق کاربردی و از نوع تحقیقات توصیفی-پیمایشی می‌باشد. جامعه‌ی آماری این پژوهش را دانش‌آموزان سال چهارم متوسطه استان یزد که در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ در سه رشته ریاضی - فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی مشغول به تحصیل بودند و دبیران دوره متوسطه استان یزد که در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ مشغول به تدریس بودند تشکیل دادند. لازم به ذکر است که دانش‌آموزان در سال مذکور در تمام مراحل کنکور آزمایشی و همچنین کنکور سراسری سال ۱۳۹۰ شرکت کرده‌اند. در پژوهش حاضر با توجه به جدول مورگان و همچنین با توجه به وجود ریزش در کار، جهت انتخاب نمونه از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای و طبقه‌ای تناسبی ۴۰۰ دانش‌آموز و از طریق نمونه‌گیری تصادفی ساده ۱۴۰ معلم انتخاب شدند. در نهایت ۳۹۲ دانش‌آموز و ۱۳۵ معلم به پرسشنامه‌های پژوهش با دقت پاسخ دادند.

جهت سنجش رضایت دانش‌آموزان و معلمان از کنکور آزمایشی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. سوالات پرسشنامه با مرور متون مکتوب و مربوط به موضوع، بررسی دیدگاه کارشناسان و مصاحبه با تعدادی از دانش‌آموزان سال چهارم متوسطه و دبیران طراحی و بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تدوین شد. در قسمت اول پرسشنامه سوالات جمعیت‌شناختی قرار گرفت. قسمت دوم این پرسش‌نامه برای دبیران ۱۷ سوال و برای دانش‌آموزان از ۲۰ سوال تشکیل شده است. پرسش‌نامه این

تحقیق با استفاده از معیارهای ارزیابی آزمون‌های برگزار شده در مراکز آموزشی تدوین گردید و سپس با استفاده از نظر خبرگان آموزش و پرورش برای کنکور آزمایشی تعدیل گردیده است. سپس با نظر چند متخصص و صاحب نظر مورد تایید قرار گردید. پایایی پرسش‌نامه دانش‌آموزان بر اساس ضریب آلفای کرونباخ $0/882$ و این ضریب برای پرسش‌نامه دبیران $0/919$ به دست آمد.

همچنین داده‌های مکتوب آموزش و پرورش در رابطه با کنکور آزمایشی دانش‌آموزان سال چهارم متوسطه سال $90-1389$ و آزمون کنکور آن‌ها در سال مذکور برای آزمون فرضیات تحقیق استفاده شده است. این اطلاعات به تفکیک سه رشته تحصیلی ریاضی- فیزیک (زبان، ریاضی و فیزیک)، تجربی (عربی، زیست‌شناسی و شیمی) و انسانی (دینی، ادبیات تخصصی و فلسفه) جمع‌آوری شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد.

یافته‌ها

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناختی گروه‌های پژوهش

معلمان			دانش‌آموزان		
درصد	فراوانی	جنسیت	درصد	فراوانی	جنسیت
$52/59\%$	۷۱	زن	$60/21\%$	۲۳۶	دختر
$47/41\%$	۶۴	مرد	$39/79\%$	۱۵۶	پسر
		شهرستان			شهرستان
$37/77\%$	۵۱	یزد	$71/42\%$	۲۸۰	یزد
$7/4\%$	۱۰	زارچ	$2/81\%$	۱۱	زارچ
$11/85\%$	۱۶	مهریز	$4/34\%$	۱۷	بافق
$11/11\%$	۱۵	میبد	$9/69\%$	۳۸	میبد
$16/29\%$	۲۲	تفت	$4/09\%$	۱۶	تفت
$15/55\%$	۲۱	اردکان	$7/65\%$	۳۰	اردکان

جدول شماره ۱، فراوانی دانش‌آموزان و معلمان را از نظر جنسیت نشان می‌دهد. همچنین سهمیه شرکت‌کنندگان هر یک از شهرستان‌های استان نیز نشان داده شده است.

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار متغیر رضایت از کنکور آزمایشی

گروه	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	کلموگروف - اسمیرنوف	
				آماره	سطح معناداری
دانش‌آموزان	۳۹۲	$3/22$	$0/58$	$1/08$	$0/19$
معلمان	۱۳۵	$3/45$	$0/56$	$1/12$	$0/15$

جدول شماره ۲ میانگین و انحراف معیار متغیر رضایت از کنکور آزمایشی را نشان می‌دهد. همچنین نتایج آزمون کلموگروف- اسمیرنوف نیز نشان داد که متغیر مورد پژوهش در هر دو گروه دارای توزیع نرمال می‌باشد.

جدول ۳: همبستگی بین نتایج کنکور آزمایشی و کنکور سراسری

گروه آزمایشی	درس	فراوانی	میزان همبستگی	سطح معناداری
ریاضی - فیزیک	زبان انگلیسی	۱۰۰	۰/۸	۰/۰۰۱
	ریاضی	۱۰۰	۰/۸۴	۰/۰۰۱
	فیزیک	۱۰۰	۰/۷۹	۰/۰۰۱
	رتبه کنکور	۱۰۰	۰/۷۱	۰/۰۰۱
تجربی	عربی	۱۰۰	۰/۷۱	۰/۰۰۱
	زیست‌شناسی	۱۰۰	۰/۷۴	۰/۰۰۱
	شیمی	۱۰۰	۰/۷۶	۰/۰۰۱
	رتبه کنکور	۱۰۰	۰/۵۱	۰/۰۰۱
انسانی	دینی	۱۹۲	۰/۷۷	۰/۰۰۱
	ادبیات فارسی	۱۹۲	۰/۸۹	۰/۰۰۱
	فلسفه	۱۹۲	۰/۷۱	۰/۰۰۱
	رتبه کنکور	۱۹۲	۰/۸۵	۰/۰۰۱

جدول شماره ۳ نشان می‌دهد بین نتایج کنکور آزمایشی و کنکور سراسری در هر سه گروه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۴: آزمون t تک نمونه‌ای جهت بررسی میزان رضایت معلمان و دانش‌آموزان از کنکور آزمایشی

گروه	میانگین فرضی = ۳		
	t	درجه آزادی	تفاوت میانگین‌ها
دانش‌آموزان	۷/۶۴	۳۹۱	۰/۲۲
معلمان	۹/۳	۱۳۴	۰/۴۵

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که دانش‌آموزان و معلمان آنان به طور معناداری از کنکورهای آزمایشی رضایت دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین نتایج کنکورهای آزمایشی استان و نتایج کنکور سراسری در استان یزد انجام شد. نتایج به دست آمده از همبستگی پیرسون نشان می‌دهد رابطه‌ی مثبت و معنی‌دار بین نتایج کنکور آزمایشی و کنکور سراسری دانش‌آموزان مذکور وجود دارد. این نتایج حاکی از قدرت پیش‌بینی‌کنندگی و اعتبار مناسب کنکور آزمایشی برای دانش‌آموزان گروه‌های مختلف تحصیلی می‌باشد. در این میان باید توجه داشت که میزان رابطه رتبه کنکور آزمایشی و سراسری در رشته تجربی پایین‌تر از رشته‌های ریاضی و انسانی می‌باشد. بنابراین باید توجه داشت که اگر نحوه اجرا و طراحی سوالات کنکور آزمایشی در رشته علوم تجربی بهبود نیابد و دانش‌آموزان نتوانند جایگاه واقعی خود را در استان دریابند، باعث عدم توجه دانش‌آموزان این رشته به کنکور آزمایشی شده و به آزمون‌های دیگر روی می‌آورند.

با توجه به رضایت دانش‌آموزان و دبیران از برگزاری آزمون علمی مقایسه‌ای در سال‌های اول تا سوم پیشنهاد می‌شود: (۱) بودجه‌بندی آزمون به صورتی باشد که نحوه تدریس دبیران در کلاس را تحت الشعاع قرار ندهد و باعث سریع درس دادن دبیر برای رسیدن به بودجه‌بندی نشود.

- (۲) تعداد آزمون‌های در نظر گرفته شده برای هر پایه کارشناسی شود.
- (۳) در طراحی سوالات به موارد زیر دقت شود:
- الف) توجه طراح سوال به زمان برگزاری آزمون.
- ب) بازنگری دقیق سوالات
- پ) طراحی سوالاتی که باعث افزایش سطح علمی دانش‌آموزان شود و سطح علمی واقعیشان را در درس مورد نظر برای خود دانش‌آموز، دبیر و کادر اجرایی دبیرستان مشخص کند.
- ت) در طراحی سوالات از افراد با تجربه استفاده شود.
- ث) در تصحیح برگه‌ها دقت بیشتری اعمال شود.
- ۵) دبیران بیشتری در طراحی سوالات همکاری داشته باشند.
- با توجه به رضایت دانش‌آموزان و دبیران از برگزاری کنکور آزمایشی در سال چهارم دبیرستان پیشنهاد می‌شود:
- (۱) با توجه به حساسیت سال چهارم در طراحی سوالات از دبیران با تجربه استفاده شود تا سوالات از استاندارد بالا برخوردار باشد.
- (۲) تا حد امکان بودجه‌بندی آزمون با آزمون‌های جامع که موسسات مختلف برگزار می‌کنند هماهنگ باشد.
- (۳) ترتیبی اتخاذ شود که از دانش‌آموزان برتر هر آزمون به صورت مناسبی تقدیر به عمل آید تا هم مشوقی برای دانش‌آموزان شود و هم نفرات برتر استان با روحیه بالاتر به کار خود ادامه دهند.
- (۴) برای نفرات برتر یک برنامه‌ریزی ویژه در نظر گرفته شود، تا این افراد آمادگی خود را تا کنکور سراسری حفظ کرده و باعث افتخاری دیگر برای استان در کنکور سراسری شوند.
- (۵) از دبیرانی که در طراحی سوال موفقتر بودند نیز تقدیر ویژه به عمل آید تا باعث دلگرمی و دلسوزی بیشتر این دبیران شود.

منابع

- ۱- هومن ، حیدر علی (۱۳۷۵). زمینه ارزشیابی برنامه‌های آموزشی. تهران : انتشارات پارسا.
- ۲- موسوی، سید ضیاءالدین (۱۳۸۴). نظرسنجی از اولیا و مجریان طرح ارزشیابی توصیفی.
- ۳- کاردان، علی محمد. (۱۳۸۱). مبانی گزینش دانشجو. مجموعه مقالات سمینار بررسی روش‌ها و مسائل آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها. اصفهان.
- ۴- Wiggins, G. P. (1993). Assessing student performance: San Francisco: Jossey-
- ۵- سیف ، علی اکبر (۱۳۷۶). روش‌های یادگیری و مطالعه. تهران : نشر دوران.
- ۶- سیف ، علی اکبر. (۱۳۷۵). اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی. تهران : آگاه.
- ۷- هرمزی، مهدی. (۱۳۷۳). بررسی عوامل موثر بر افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور (آموزش از راه دور). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۸- بختیارپور، سعید. (۱۳۸۸). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های اهواز بر اساس بهره هوشی، سوابق تحصیلی و متغیرهای جمعیت‌شناختی.